

Η σημερινή Ελλάδα αποτελεί περίπτωση φθίνοντος έθνους

Του Παναγιώτη Κοδύλη*

Η σημερινή Ελλάδα αποτελεί ακριβώς περίπτωση φθίνοντος έθνους, το οποίο εκλαμβάνει τις έμμονες μυθολογικές του ιδέες για τον εαυτό του ως ρεαλιστική αυτεπίγνωση. Δεν είναι διόλου περίεργο ότι η ψυχολογική αυτή κατάσταση συχνότατα παρουσιάζει συμπτώματα παθολογικού αυτισμού γιατί το απαραίτητο υπόβαθρο και πλαίσιο της υγιούς αυτεπίγνωσης είναι η γνώση του ευρύτερου περιβάλλοντος κόσμου, μέσα στον οποίο καλείται να δράσει ένα ατομικό ή συλλογικό υποκείμενο, αποτιμώντας κατά το δυνατόν νηφάλια τις δυνατότητες του και υποκαθιστώντας τη νοσηρά εγωκεντρική αρχή της ηδονής με τη φυσιολογικά εγωκεντρική αρχή της πραγματικότητας. Όπως οι κατώτεροι ζωικοί οργανισμοί, έτσι και οι σημερινοί Έλληνες αντιδρούν με έντονες αντανάκλαστικές κινήσεις μονάχα σ' ό,τι τους ερεθίζει άμεσα και ειδικά: οι δηλώσεις κάποιου «φιλέλληνα» στη Χαβάη ή κάποιου «μισέλληνα» στη Γροιλανδία (κι ας μη μιλήσουμε καθόλου για τα όσα παρεμφερή μαθαίνει κανείς από τις Βρυξέλλες ή την Ουάσιγκτον) ευφραίνουν ή εξάπτουν, αναλόγως, τα πνεύματα πολύ περισσότερο απ' ό,τι τα απασχολούν τα ουσιαστικά, αν και συχνά αφανή, μεγέθη της πολιτικής και της οικονομίας.

Επίσης ελάχιστοι φαίνεται να ενδιαφέρονται για τα πολιτικά συμπαρομαρτούντα των διαγραφόμενων οικολογικών στενωπών ή για τις προσεχείς συνέπειες της μετανάστευσης των λαών σε μια χώρα τόσο ευπαθή οικολογικά και τόσο έκθετη γεωγραφικά όσο η Ελλάδα. Όμως η έλλειψη, και μάλιστα η άρνηση, της αυτεπίγνωσης δεν φαίνεται μόνον έμμεσα στη στενότητα της πολιτικής κοσμοεικόνας, από την οποία συνήθως αφορμώνται οι συζητήσεις πάνω στην εθνική πολιτική. Φαίνεται και άμεσα, στον τρόπο διεξαγωγής αυτών των συζητήσεων. Στο επίκεντρό τους βρίσκονται δηλ. περισσότερο ή λιγότερο θεμελιωμένες σκέψεις και γνώμες για το ποιά τροπή θα πάρει αυτή ή εκείνη η συγκεκριμένη εξέλιξη και για το αν αυτή ή εκείνη η ενέργεια ενδείκνυται ή όχι, πράγμα πού συχνότατα οδηγεί στη γνωστή και προσφιλή πολιτικολογία και τραπεζορητορεία. Δεν θίγεται όμως ο ακρογωνιαίος λίθος κάθε πολιτικής προβληματικής: ποιά είναι η ταυτότητα και η οντότητα του πολιτικού υποκειμένου, για τις πράξεις, τις παραλείψεις και το μέλλον του οποίου γίνεται λόγος; Πιο συγκεκριμένα: ποιά είναι η σημερινή φυσιογνωμία της Ελλάδας και τι προκύπτει απ' αυτήν ως προς την ικανότητά της να ασκήσει εθνική πολιτική μέσα στις σημερινές πλανητικές συνθήκες; Η εσωτερική αποσύνθεση, την οποία κανείς αφήνει να προχωρήσει όσο δεν φαίνεται ν' αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο, του στερεί τα απαιτούμενα μέσα και περιθώρια ελιγμών όταν η ανάγκη σφίγγει.

Υπάρχει διάχυτη η εντύπωση ότι μόλις εμφανισθεί στο διεθνές προσκήνιο η Ελλάδα (ολόκληρη Ελλάδα!) και υψώσει τη φωνή για τα δικά της, η κοινωνία των εθνών θα αφήσει τις δικές της έγνοιες και θα ενδιαφερθεί για τα ελληνικά αιτήματα, περίπου αποσβολωμένη από την ηθική λάμψη τους. Η προβολή της εξ ορισμού ανώτερης ηθικής διάστασης φαίνεται να απαλλάσσει από τους ταπεινούς μόχθους και τους παραζαλιστικούς λαβυρίνθους της συγκεκριμένης πολιτικής, φαίνεται δηλ. ότι αρκεί να έχει κανείς το δίκαιο με το μέρος του για να έχει κάνει σχεδόν τα πάντα, όσα εξαρτώνται απ' αυτόν. Στον υπόλοιπο κόσμο εναπόκειται να αντιληφθεί το ελληνικό δίκαιο και να πράξει ανάλογα. Η ελληνική πλευρά συχνότατα θεώρησε και θεωρεί ως αδιανόητο ότι οι άλλοι μπορούν να έχουν (ειλικρινά ή όχι) διαφορετική αντίληψη για το τι είναι δίκαιο· επίσης δυσκολευόταν και δυσκολεύεται να συμφιλιωθεί με τη σκέψη ότι οι άλλοι δεν παίρνουν πάντα τους μετρητοίς τους ισχυρισμούς της κι ότι χρησιμοποιούν και άλλες πηγές πληροφοριών ή ακούνε και άλλες απόψεις. Εκείνο όμως πού προ παντός αρνείται να κατανοήσει σε μόνιμη βάση η ελληνική πλευρά, καθώς έχει αυτοπαγιδευθεί στις υπερανάπληρώσεις των ηθικολογικών άλλοθι, είναι ότι κάθε ισχυρισμός και κάθε διεκδίκηση μετρούν μόνο τόσο, όσο και η εθνική οντότητα πού στέκει πίσω τους. Όποιος λ.χ. μονίμως απαιτεί δάνεια και επιδοτήσεις για να χρηματοδοτήσει την οκνηρία και την οργανωτική του ανικανότητα δεν μπορεί να περιμένει ότι θα εντυπωσιάσει ποτέ κανέναν με τα υπόλοιπα «δικαία» του.

Ούτε μπορεί κανείς να περιμένει ότι θα ληφθεί ποτέ σοβαρά υπ' όψιν μέσα στο διεθνές πολιτικό παιχνίδι, αν δεν έχει κατανοήσει, και αν δεν συμπεριφέρεται έχοντας κατανοήσει, **ότι, πίσω και πέρα από τις μη δεσμευτικές διακηρύξεις αρχών ή τις αόριστες φιλοφρονήσεις, τις φιλίες ή τις έχθρες τις δημιουργεί και τις παγιώνει η σύμπτωση ή η απόκλιση των συμφερόντων.** Όμως στη βάση αυτή μπορεί να κινηθεί μόνον όποιος έχει την υλική δυνατότητα να προσφέρει τόσα, όσα ζητά ως αντάλλαγμα. Με άλλα λόγια: **οι κινήσεις στο πολιτικό-διπλωματικό πεδίο αποδίδουν όχι ανάλογα με το «δίκαιο», το οποίο άλλωστε η κάθε πλευρά ορίζει για λογαριασμό της, αλλά ανάλογα με το ιστορικό και κοινωνικό βάρος των αντίστοιχων συλλογικών υποκειμένων, το οποίο όλοι αποτιμούν κατά μέσον όρο παρόμοια, όπως γίνεται και με τα εμπορεύματα στην αγορά.** Επί πλέον καμιά προστασία και καμιά συμμαχία δεν κατασφαλίζει τελειωτικά οποιόν βρίσκεται μαζί της σε σχέση μονομερούς εξάρτησης. Η αξία μιας συμμαχίας για μια ορισμένη πλευρά καθορίζεται από το ειδικό βάρος της πλευράς αυτής μέσα στο πλαίσιο της συμμαχίας. Ισχυροί σύμμαχοι είναι άχρηστοι σ' όποιον δεν διαθέτει ο ίδιος σεβαστό ειδικό βάρος, εφ' όσον ανάλογα με τούτο εδώ αυξομειώνεται το ενδιαφέρον των ισχυρών. Ίσως να θεωρεί κανείς «απάνθρωπα» και λυπηρά αυτά τα δεδομένα, αν όμως ασκεί εθνική πολιτική αγνοώντας τα, αργά ή γρήγορα θα βρεθεί σε μια κατάσταση όπου τη λύπη για την ηθική κατάπτωση των άλλων θα τη διαδεχθεί ο **θρήνος για τις δικές του συμφορές.**

Η παρατήρηση αυτή μας φέρνει στη δεύτερη από τις δύο μεγάλες φάσεις της εθνικής συρρίκνωσης του ελληνισμού σ' αυτόν τον αιώνα. Αν η πρώτη είχε κυρίως γεωπολιτικό χαρακτήρα, η δεύτερη, που άρχισε μετά τη σχετική ολοκλήρωση της πρώτης, **χαρακτηρίζεται από τα συμπτώματα και τα συμπαρομαρτούντα ενός παρασιτικού καταναλωτισμού αδιάφορου για τις μακροπρόθεσμες εθνικές του επιπτώσεις, ιδιαίτερα σ' ό,τι αφορά την ανεξαρτησία της χώρας και την αυτοτέλεια των εθνικών της αποφάσεων.** Τον καταναλωτισμό αυτόν δεν τον ονομάζουμε παρασιτικό για να τον υποβιβάσουμε ηθικά, αντιπαρατάσσοντάς του «ανώτερα» και «πνευματικά» ιδεώδη ζωής, όπως κάνουν διάφοροι διανοούμενοι. Θα ήταν εξωπραγματικό και ανόητο να θέλει να αποκόψει κανείς τον ελληνικό λαό στο σύνολό του από τις νέες δυνατότητες της παραγωγής και της τεχνολογίας — και επί πλέον θα ήταν και επικίνδυνο, γιατί μια τέτοια αποκοπή θα συμβάδιζε με μια γενικότερη οικονομική και στρατιωτική καθυστέρηση. **Ο όρος «παρασιτικός καταναλωτισμός» χρησιμοποιείται εδώ στην κυριολεξία του για να δηλώσει ότι η σημερινή Ελλάδα, όντας ανίκανη να παραγάγει η ίδια όσα καταναλώνει και μην έχοντας αρκετή αυτοσυγκράτηση — και αξιοπρέπεια — ώστε να μην καταναλώνει περισσότερο απ' όσα μπορεί να παραγάγει η ίδια, προκειμένου να καταναλώσει παρασιτεί, και μάλιστα σε διπλή κατεύθυνση: παρασιτεί στο εσωτερικό, που υποθηκεύει τους πόρους του μέλλοντος μετατρέποντάς τους σε τρέχοντα τοκοχρεολύσια, και παρασιτεί προς τα έξω, που έχει επίσης δανεισθεί υπέρογκα ποσά όχι για να κάνει επενδύσεις μελλοντικά καρποφόρες αλλά κυρίως για να πληρώσει με αυτά τεράστιες ποσότητες καταναλωτικών αγαθών, τις οποίες και πάλι εισήγαγε από το εξωτερικό.** Η εξέλιξη αυτή συντελέστηκε στο πλαίσιο της μεταπολεμικής προοδευτικής διαπλοκής των διεθνών οικονομικών διαδικασιών γενικά και των ευρωπαϊκών οικονομιών ειδικότερα, ωστόσο θα ήταν λάθος να τη θεωρήσουμε ως ειμαρμένη που ενέσκηψε πάνω σε μια αδύνατη κι ανυπεράσπιστη Ελλάδα, αιχμαλωτισμένη ανέκκλητα στα δίχτυα του «διεθνούς κεφαλαίου». Τέτοιες φαινομενικά περισπούδαστες εξηγήσεις προσφέρουν όσοι οχυρώνονται **πίσω από την αγοραία «αριστερή» και «φιλολαϊκή» ρητορική, αρνούμενοι να αναμετρήσουν το μέγεθος των δικών τους ευθυνών, το βάθος των συντελεστών της σημερινής εθνικής κρίσης και την οδυνηρότητα των πιθανών διεξόδων απ' αυτήν.**

Οι πρωταρχικοί λόγοι, που έθεσαν σε κίνηση τη διαδικασία της εθνικής εκποίησης και της συναφούς πολιτικής αποδυνάμωσης της Ελλάδας σε διεθνές επίπεδο, **είναι ενδογενείς και ανάγονται στη λειτουργία του πολιτικού της συστήματος και στη συμπεριφορά όλων των υποκειμενικών του παραγόντων.** Με άλλα λόγια: το ελληνικό κοινωνικό και πολιτικό

σώμα στο σύνολο του επωφελήθηκε από τη μεταπολεμική πρωτοφανή ανάπτυξη της διεθνούς οικονομίας και άντλησε βραχυπρόθεσμα ωφελήματα απ' αυτή με αντάλλαγμα τον μακροπρόθεσμο υποβιβασμό της Ελλάδας στην κλίμακα του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας και συνάμα τη γενική εθνική της υποβάθμιση. Αυτό έγινε με τη μορφή ενός σιωπηρού, αλλά διαρκούς και κατά μέγα μέρος συνειδητού και επαίσχυντου κοινωνικού συμβολαίου, στο πλαίσιο του οποίου η εκάστοτε πολιτική ηγεσία — «δεξιά», «φιλελεύθερη» ή «σοσιαλιστική», κοινοβουλευτική ή δικτατορική: στο κρίσιμο τούτο σημείο οι αποκλίσεις υπήρξαν ελάχιστες — ανέλαβε τη λειτουργία να ενισχύει γρήγορα και παρασιτικά τις καταναλωτικές δυνατότητες του «λαού» με αντίτιμο την πολιτική του εύνοια ή ανοχή, ήτοι τη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας και την κάρπωση των συναφών κοινωνικών και υλικών προνομίων. Βεβαίως, η συναλλαγή αυτή χαρακτήριζε τον ελληνικό κοινοβουλευτισμό από τα γεννοφάσκια του, όμως η πρωτοφανής μεταπολεμική διεθνής οικονομική συγκυρία της προσέδωσε δυνατότητες επίσης πρωτοφανείς: προς άγρια και συγκράτηση της εκλογικής πελατείας μπορούσαν τώρα να προσφερθούν όχι απλώς ανιαρές κρατικές θέσεις, αλλά επί πλέον πολύχρωμες μάζες καταναλωτικών αγαθών και πλήθος δελεαστικών καταναλωτικών δυνατοτήτων. Ενώ όμως η πρώτη προσφορά συνεπαγόταν κυρίως την εκποίηση του κρατικού μηχανισμού και των κρατικών πόρων στην εσωτερική αγορά, η δεύτερη — και πιο πλουσιοπάροχη — απέληγε με εσωτερική αναγκαιότητα στο ξεπούλημα ολόκληρου τού έθνους στη διεθνή αγορά. Αυτό το ξεπούλημα άρχισε με τα μεγάλα, αντίδρομα και ταυτοχρόνως συμπληρωματικά, κύματα της μετανάστευσης και του τουρισμού, για να κορυφωθεί, αλλάζοντας αισθητά όψη και συναισθηματική επένδυση, στην αγορά αυστριακών μπισκότων για σκύλους και στην οργάνωση τριήμερων ταξιδιών στο Λονδίνο για ψώνια, κατασταλάζοντας ενδιάμεσως παχυλές επιδοτήσεις μιας περιττής αγροτικής παραγωγής και την περαιτέρω διόγκωση μιας ημιπαράλυτης δημοσιοϋπαλληλίας. Ποτέ άλλοτε το κράτος και το έθνος δεν βρέθηκαν, χάρη στην απλόχερη μεσολάβηση του «πολιτικού κόσμου», σε τόσο αγαστή σύμπνοια με τον χαρτοπαίχτη της επαρχίας και με το τσόκαρο των Αθηνών.

Ο παρασιτικός καταναλωτισμός, όπως τον ορίσαμε παραπάνω, προκάλεσε μια τέτοια διασπάθιση πόρων, ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1980, ώστε η στενότητα των πόρων θα ακολουθεί στο εξής, και για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, την ελληνική εθνική πολιτική σαν βαρειά σκιά. Οι σημερινές, και οι αναπόδραστες αυριανές, προσπάθειες του «πολιτικού κόσμου» για τη λύση αυτού του πιεστικού προβλήματος δεν αποτελούν διαρθρωτική του αντιμετώπιση, παρά κατά βάθος αποσκοπούν στη δημιουργία συνθηκών πρόσκαιρης ανακούφισης που θα επιτρέψουν ξανά την ανακύκλωση του προηγούμενου φαύλου παγνιδιού μεταξύ κομμάτων και ψηφοφόρων. Είναι περιττό να εξηγήσουμε ποιές μακροπρόθεσμες συνέπειες έχει η υφιστάμενη σήμερα στενότητα των πόρων για το μέλλον τού έθνους, δηλ. για την οικονομική ανταγωνιστικότητα του, για την παιδεία του και για την άμυνα του. Εξ αιτίας της στενότητας τούτης η Ελλάδα ξεκινά τον αγώνα δρόμου στην αρχόμενη πολυτάραχη φάση της πλανητικής πολιτικής με ένα επί πλέον σημαντικότερο μειονέκτημα. Η οικονομική της υποπλασία, η οποία χρηματοδοτήθηκε και εξωραϊσθηκε καταναλωτικά με την εκτεταμένη απόλεια της οικονομικής της ανεξαρτησίας, θα περιορίσει πολύ τα περιθώρια των πολιτικών της επιλογών και δραστηριοτήτων, προ παντός όταν θα συγκρουσθούν οι δικές της θέσεις με εκείνες των Ευρωπαίων και άλλων χρηματοδοτών της. Για τη σύγκρουση αυτή, η οποία, δεν αποκλείεται κάποτε να πάρει εκρηκτικές διαστάσεις, θα πούμε μερικά πράγματα αμέσως παρακάτω. Πάντως την πορεία και την έκβασή της τις προδιαγράφει η σημερινή εικόνα της Ελλάδας στον διεθνή, και προ παντός στον κοινοτικό ευρωπαϊκό χώρο. Θα πρέπει κανείς, όπως συμβαίνει κατά κανόνα στη μακάρια ελληνική επικράτεια, να αγνοεί τον χώρο αυτόν ή να έχει πάθει αθεράπευτη εθνικιστική τύφλωση και κώφωση για να μη γνωρίζει ότι στα μάτια των εταίρων της η Ελλάδα είναι σήμερα ένας ανεπιθύμητος παρείσακτος, ένας αναξιοπρεπής επαίτης, ο οποίος ζητά δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο προκειμένου να καταναλώνει πολύ περισσότερα απ' όσα του επιτρέπουν οι παραγωγικές του δυνατότητες και η παραγωγικότητα της εργασίας του, και ο οποίος επί πλέον, για να διασφαλίσει την παρασιτική του ευημερία, δεν διστάζει να ελίσσεται και να εξαπατά,

ενώ ο επαρχιωτισμός και ο ενίοτε παιδικός εγωκεντρισμός του δεν του επέτρεψαν ποτέ να διατυπώσει κάποια ουσιώδη σκέψη ή πρόταση γενικού ευρωπαϊκού ή διεθνούς ενδιαφέροντος. Δεν έχει σημασία αν την εικόνα τούτη τη συμμερίζονται όλοι ανεξαιρέτως και αν ευσταθούν όλες της οι λεπτομέρειες βαρύνουσα πολιτική σημασία έχει η γενική της διάδοση και προ παντός η γενική συμφωνία της με τα πραγματικά δεδομένα. Εδώ ήδη φαίνεται καθαρότατα η βαθειά εσωτερική σχέση ανάμεσα στην πολιτική του παρασιτικού καταναλωτισμού και στις τύχες της χώρας μέσα στην κοινωνία των εθνών.

Οι απωθητικοί και αντισταθμιστικοί μηχανισμοί, με τη βοήθεια των οποίων η πολυδαίδαλη και πολυμήχανη νεοελληνική ψυχή παρακάμπτει τους εξευτελισμούς χωρίς ποτέ να τους υπερνικήσει κατά μέτωπο, είναι παλαιοί, δοκιμασμένοι και γνωστοί. **Επειδή ο επαίτης κατάγεται, γεωγραφικά τουλάχιστον, από τον τόπο του Περικλή, πιστεύει ο ίδιος ότι δικαιούται να εμφανίζεται με χλαμύδα, τη λευκότητα της οποίας τίποτε, ούτε καν κατάφωρες παραχαράξεις και καταχρήσεις, δεν θα μπορούσε να σπλώσει.** Παράλληλα, οι περιοδικές πατριωτικές εξάρσεις ή αψιθυμίες, από διάφορες αφορμές, επιτρέπουν την ψυχολογικά βολική υπερκάλυψη της εθνικά ολέθριας συλλογικής πρακτικής από το υψιπέτες εθνικό φρόνημα, της κοντόθωρης ευδαιμονιστής δραστηριότητας από το μετέωρο παραλήρημα. **Επίσης καθιστούν δυνατή την ψευδαίσθηση της ομοψυχίας όταν οι ατομικές βλέψεις και οι προσωπικές επιδιώξεις στην πραγματικότητα αποκλίνουν τόσο, ώστε είναι πια δυσχερέστατο να συντονισθούν με καθοριστικό άξονα τις επιταγές μιας μακρόπνοης εθνικής πολιτικής. Η κραυγαλέα επίδειξη ομοψυχίας υποκαθιστά έτσι την ύπαρξη πρακτικά δεσμευτικής και αποδοτικής ομογνωμίας πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα και συγκεκριμένες λύσεις.** Έτσι, ό,τι θα έπρεπε ν' αποτελεί ψυχολογικό θεμέλιο για την άσκηση εθνικής πολιτικής μετατρέπεται σε ψυχολογικό άλλοθι για τη ματαίωση των προϋποθέσεων της, καθώς η διαρκής πατριωτική μέθη εμποδίζει μόνιμα τους ευτυχείς φορείς της να αποκρυσταλλώσουν τη ρητορική εθελουσία τους σε κοινές πραγματιστικές πολιτικές αποφάσεις, ήτοι σε μία κατανομή ευθυνών, εργασιών, προσφορών και απολαβών μέσα σ' ένα μακρόχρονο και δεσμευτικό πρόγραμμα εθνικής επιβίωσης. Όσο περισσότερο η συζήτηση μετατοπίζεται προς την κατεύθυνση τέτοιων αποφάσεων, τόσο γρηγορότερα η μέθη ξεθυμαίνει για να επικρατήσει και πάλι η ατομική ή «κλαδική» λογική του παρασιτικού καταναλωτισμού. Ως συνδετικός ιστός και ως κοινός παρονομαστής απομένει έτσι μία γαλανόλευκος πομφόλυξ.

Το γεγονός, το οποίο περιπλέκει αφάνταστα τη σημερινή ελληνική κατάσταση, κάνοντάς τη να φαίνεται **κατ' αρχήν αδιέξοδη**, είναι ότι η υπέρβαση του παρασιτικού καταναλωτισμού ειδικότερα και του κοινωνικού και ιστορικού παρασιτισμού γενικότερα, η εκλογίκευση της οικονομίας και της εθνικής προσπάθειας στο σύνολο της, δεν προσκρούουν απλώς στα οργανωμένα συμφέροντα μιας μειοψηφίας, η οποία στο κάτω-κάτω θα μπορούσε να παραμερισθεί με οποιαδήποτε μέσα και προ παντός με τη συμπαράσταση της μεγάλης πλειοψηφίας. Τα πράγματα είναι ακριβώς αντίστροφα. **Η συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού λαού όλων των κοινωνικών στρωμάτων έχει εν τω μεταξύ συνυφάνει, κατά τρόπους κλασσικά απλούς ή απείρως ευρηματικούς, την ύπαρξη και τις απασχολήσεις της με τη νοοτροπία και με την πρακτική του παρασιτικού καταναλωτισμού και του κοινωνικού παρασιτισμού.** Για να ακριβολογήσουμε, βέβαια, πρέπει να προσθέσουμε ότι σε σχέση με τη σύγχρονη Ελλάδα η έννοια του παρασιτισμού μόνον οξύμωρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί: γιατί εδώ δεν πρόκειται για έναν λίγο-πολύ υγιή εθνικό κορμό, ο οποίος έχει αρκετές περισσές ικμάδες ώστε να τρέφει και μερικά παράσιτα ποσοτικώς αμελητέα, **παρά για ένα πλαδαρό σώμα πού παρασιτεί ως σύνολο εις βάρος ολόκληρου του εαυτού του, ήτοι τρώει τις σάρκες του και συχνότατα και τα περιττώματα του.** Οι κοινωνικές και ατομικές συμπεριφορές, πού ευδοκιμούν μοιραία σε τέτοιο μικροβιολογικό περιβάλλον, συμφυρόμενες με ζωτικότερα κατάλοιπα αιώνων ραγιαδισμού, βαλκανικού πατριαρχισμού και πελατειακού κοινοβουλευτισμού, αποτελούν την άκρα αντίθεση και τον κύριο φραγμό προς κάθε σύλληψη και λύση των προβλημάτων της εθνικής επιβίωσης πάνω

σε βάση μακροπρόθεσμης και οργανωμένης συλλογικής προσπάθειας. **Η σημερινή ψυχοπνευματική εξαθλίωση του ελληνικού λαού στο σύνολο του δεν νοείται ωστόσο εδώ με τη στενή σημασία των διαφόρων ηθικολόγων, παρά πρωταρχικά ως μέγεθος πολιτικό: έγκειται στην επίμονη και ιδιοτελή παραγνώριση της αδήριτης σχέσης που υφίσταται ανάμεσα σε απόδοση και απόλαυση, και κατ' επέκταση στην αδιαφορία απέναντι στην υπονόμηση του εθνικού μέλλοντος εξ αιτίας απολαύσεων μη καλυπτομένων από αντίστοιχη απόδοση.**

Ως ελαφρυντικό πρέπει ίσως να θεωρήσει κανείς ότι οι πλείστοι Έλληνες δεν γνωρίζουν καν τι σημαίνει «απόδοση» με τη σύγχρονη έννοια και συχνά πιστεύουν ότι αποδίδουν μόνο και μόνο επειδή ιδροκοπούν, φωνασκούν και τρέχουν από το πρωί ως το βράδυ. Όμως αυτό ελάχιστα μεταβάλλει το πρακτικό αποτέλεσμα. Η δυσαρμονία απόλαυσης και απόδοσης ήταν ανεκτή όσο η απόλαυση ήταν γλίσχρο και όσο η απόδοση δεν μετριόταν πάντα με τα μέτρα των προηγμένων ανταγωνιστικών οικονομιών. Αλλά στις τελευταίες δεκαετίες μεταστράφηκαν και οι δύο αυτοί όροι: τα οικονομικά σύννορα έπεσαν, τουλάχιστον σ' ό,τι άφορα το μέτρο της απόδοσης, εφ' όσον δεν είναι δυνατό να αποτιμώνται με άλλο μέτρο απόδοσης τα (συνεχώς αυξανόμενα) εισαγόμενα και με άλλο τα εξαγόμενα, κι επομένως όποιος θέλει να εισαγάγει χωρίς να ξεπουληθεί πρέπει να εξαγάγει ίση απόδοση ? **οι αντιλήψεις για το τι σημαίνει απόλαυση προσανατολίσθηκαν, πάλι, μαζικά στα πρότυπα των προηγμένων καταναλωτικών κοινωνιών, έτσι ώστε η απόσταση απ' αυτά να γίνεται από τους πλείστους αισθητή ως στέρηση.** Έτσι η διάσταση ανάμεσα σε απόλαυση και απόδοση έγινε εκρηκτική, με αποτέλεσμα τον τελευταίο καιρό να ξαναγίνουν επίκαιρες ορισμένες στοιχειώδεις οικονομικές αλήθειες που η Ελλάδα νόμιζε ότι τις είχε ξεπεράσει με την απλή μέθοδο του δανεισμού. Με δεδομένες όμως τις νοοτροπίες και τις συμπεριφορές που επισημάναμε παραπάνω, οι αλήθειες αυτές δεν επενέργησαν ως καταλύτης παραγωγικών ενεργειών, παρά μάλλον ως καταλύτης αντεγκλήσεων, η στειρότητα των οποίων επέτεινε τη συλλογική αμηχανία και αβουλία. **Πράγματι, για όποιον δεν είναι εξ επαγγέλματος και ιδιοτελώς υποχρεωμένος (λ.χ. ως πολιτικός) να τρέφει και να διαδίδει ψευδαισθήσεις, είναι προφανές ότι η χώρα βυθίζεται στον κοινωνικό λήθαργο και στη συλλογική απραξία, ήτοι η κοινωνική πράξη έχει υποκατασταθεί από αντανάκλαστικές κινήσεις: το νευρόσπαστο κινείται κι αυτό, όμως δεν πράττει.** Η αίσθηση της αποσύνθεσης είναι γενική και δεσπόζει σε όλες τις συζητήσεις, ενώ η εξ ίσου διάχυτη δυσφορία εκτονώνεται όλο και ευκολότερα, όλο και συχνότερα σε προκλητική επιθετικότητα και

σε επιδεικτική χυδαιότητα.

Η σημερινή κατάσταση του «πολιτικού κόσμου» δεν απέχει ουσιαστικά από τη γενική κατάσταση του περιούσιου λαού και αποτελεί επίσης ισχυρότατο εμπόδιο για την εκλογίκευση της εθνικής πολιτικής. Αν ο «πολιτικός κόσμος» κάποτε εμφανίζεται χειρότερος από τον «λαό», ενώ είναι απλώς ίδιος, ο λόγος είναι ότι ο «λαός» ή όσοι μιλούν εκάστοτε στο όνομά του έχουν ένα τακτικό πλεονέκτημα απέναντι στον «πολιτικό κόσμο»: μπορούν να τον αποκαλούν ανίκανο ή διεφθαρμένο χωρίς να φοβούνται δυσάρεστες συνέπειες — απεναντίας μάλιστα, αποκτούν πολύτιμους και εξαργυρώσιμους τίτλους δημοσίων κηνσόρων. **Αλίμονο όμως σ' έναν κοινοβουλευτικό πολιτικό αν τολμήσει να αποκαλέσει τον δήμο ηλίθιο ή ιδιοτελή κι αδιάφορο για το εθνικό μέλλον? η σταδιοδρομία του σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται από την ικανότητά του να εγκωμιάζει τις μεγάλες ψυχικές αρετές και την ευθυκρισία ή τουλάχιστον το αλάνθαστο ένστικτο «του λαού μας».** Ωστόσο δεν έχουμε ενδείξεις για να υποθέσουμε ότι πολλοί Έλληνες πολιτικοί στις ημέρες μας αντιμετωπίζουν το δίλημμα της επιλογής μεταξύ παρησίας και σταδιοδρομίας. Είναι οι ίδιοι, στη μέγιστη πλειοψηφία τους, τόσο ζυμωμένοι με τις διάφορες (όχι αναγκαία τις ίδιες πάντοτε) εκφάνσεις εκείνου που συνιστά τη σημερινή ψυχοπνευματική εξαθλίωση του ελληνικού λαού, ώστε δεν χρειάζεται καν να κρύβουν μία περιφρόνηση, την οποία δεν έχουν αρκετό επίπεδο για να αισθανθούν μάλλον θαυμάζοντας τον λαό θαυμάζουν τον εαυτό τους ως ηγέτη του και μάλλον δείχνοντας κατανόηση προς τους άλλους απαιτούν επιείκεια γι' αυτούς τους ίδιους.

Μεταξύ τους έχει άλλωστε εμπεδωθεί, αν όχι η ξεκάθαρη συνείδηση, πάντως η πρακτική του ότι αποτελούν κι αυτοί, όπως και όλες οι άλλες κοινωνικές ομάδες, κλάδο με ειδικά συμφέροντα, με μόνη τη διαφορά ότι ο κλάδος αυτός εξυπηρετεί τα ειδικά του συμφέροντα διαχειριζόμενος ή εκποιώντας τα γενικά συμφέροντα προς όφελος πολυπληθέστατων τρίτων. Η ακραία και ολεθριότερη περίπτωση αυτής της πρακτικής ήταν η ένταξη της χώρας στον δρόμο του παρασιτικού καταναλωτισμού και η εκσυγχρονισμένη εμπέδωση του κοινωνικού παρασιτισμού με αντάλλαγμα την εύνοια «του λαού», ήτοι τη νομή της εξουσίας. Ένας τέτοιος «πολιτικός κόσμος» δεν θα είναι ποτέ ικανός ως σύνολο να θέσει και να λύσει το πρόβλημα της εθνικής πολιτικής και της εθνικής επιβίωσης παρά μόνον ευκαιριακά και φραστικά. Είναι ο ίδιος όχι μόνο προαγωγός, αλλά και προϊόν του κοινωνικού παρασιτισμού, ανήμπορος ως εκ της φύσεώς του να αντιταχθεί στον «λαό», όταν ο «λαός» απαιτεί την εκποίηση του έθνους για να καταναλώσει περισσότερα και να εργασθεί λιγότερο. Πέρα απ' αυτό, είναι ανίκανος να κάνει κάτι διαφορετικό απ' ό,τι κάνει λόγω του επιπέδου και του ποιού του. Ότι ο σημερινός ελληνικός «πολιτικός κόσμος», κοινοβουλευτικός και εξωκοινοβουλευτικός, αποτελείται ως επί το πολύ από πρόσωπα ελαφρά έως φαιδρά, δεν αποτελεί καν κοινό μυστικό, αποτελεί πηγή δημόσιας θυμηδίας, συχνά με τη σύμπραξη των ίδιων των διακωμωδούμενων. Οι λίγοι, πού έχουν γνώση και συνείδηση, πού κάτι είχαν και κάτι διατηρούν μέσα στους ρηχούς, καριερίστες ή απλώς ψευτόμαγκες συναδέλφους τους, καταπίνουν κι αυτοί τη γλώσσα τους ή μιλούν με πρόσθετες περιστροφές όταν τα θέματα γίνονται οριακά για την πολιτική τους επιβίωση.

Η κομματικοποίηση των μεγάλων θεμάτων της εθνικής πολιτικής και η άγρια εσωτερική τους εκμετάλλευση είναι πασιγνώστη ήδη από το γεγονός ότι οι πάντες την επιρρίπτουν στους πάντες — διαιωνίζοντας την. Στο σημείο αυτό γίνεται εμφανέστατη η εθνική ανεπάρκεια τού ελληνικού «πολιτικού κόσμου» και συνάμα ο οργανικός του συγχρωτισμός με τη σημερινή κατάσταση της ελληνικής κοινωνίας, ο οποίος τον καθιστά ανίκανο να της αντιπαραταχθεί για να την καθοδηγήσει. Ο κατακερματισμός των αντιλήψεων για την ελληνική εθνική πολιτική, ο μικροπολιτικός της χειρισμός και η σύνδεση της με ζητήματα προσωπικού γοήτρου αντανακλούν τον κατακερματισμό του κοινωνικού σώματος, τον αποπροσανατολισμό του συνόλου λόγω του ιδιοτελούς και παρασιτικού προσανατολισμού των ατόμων και των ομάδων. Σ' αυτό το πλαίσιο θα ήταν βέβαια μάταιο ν' αναμένει κανείς από τους συγκαιρινούς Έλληνες διανοουμένους να δώσουν εκείνοι ό,τι αδυνατεί να δώσει ο κατά τεκμήριο αρμοδιότερος «πολιτικός κόσμος». Όχι μόνον επειδή οι ίδιοι είναι κατακερματισμένοι σε ομάδες επίσης κατακερματισμένες σε εν πολλοίς αυτιστικά άτομα, όχι μόνον επειδή η γενική τους μόρφωση θυμίζει ως προς το ποιόν και τη συγκρότησή της τον αεριτζίδικο και αυτοσχεδιαστικό χαρακτήρα της ελληνικής οικονομικής δραστηριότητας, όχι μόνον επειδή για τις παγκόσμιες πολιτικοοικονομικές εξελίξεις γνωρίζουν συνήθως ακόμα λιγότερα και από τα όσα επιφανειακά και ασυνάρτητα γράφονται στις ελληνικές εφημερίδες, αλλά και για έναν πρόσθετο λόγο: επειδή αντιλαμβάνονται την πολιτική με βάση φιλολογικές ή ηθικολογικές κατηγορίες και επιχειρούν πολιτικές αποφάνσεις στο επίπεδο των αντίστοιχων νερούλων γενικεύσεων.

Δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς ότι, από ψυχολογική άποψη, η ευρωπαϊκή πανάκεια αποτελεί μian ακόμη μεταμφίεση του όψιμου επιχώριου ευδαιμονισμού, ο οποίος ονειρεύεται ανεξάντλητες πηγές επιδοτήσεων και συνάμα την έμμεση τουλάχιστον διασφάλιση των συνόρων από ξένα όπλα, έτσι ώστε να κατοχυρωθεί από όλες τις πλευρές και να «την αράξει». Ωστόσο ακόμα και μία γνώση των διεθνών πραγμάτων τόσο ατελής, όσο αυτή πού συναντάται κατά κανόνα στην Ελλάδα, θα αρκούσε για να θεωρηθεί πρακτικά έωλη μία ουσιώδης προϋπόθεση της ευρωπαϊκής προοπτικής, δηλ. η πεποίθηση ότι η «Ευρώπη» θα αποτελέσει κάποτε, αν όχι μία πραγματική πολιτική ενότητα, πάντως ένα σύνολο κρατών ικανό να δρα σε κάθε περίπτωση ενιαία και αποφασιστικά ? τόσο η ένταση των πλανητικών ανταγωνισμών όσο και η όξυνση του προβλήματος της Ινδοευρωπαϊκής ηγεμονίας, ιδιαίτερα μετά τη γερμανική επανένωση, μάλλον τις κεντρόφυγες παρά τις κεντρομόλες δυνάμεις θα

ενισχύσει στην ευρωπαϊκή ήπειρο, κι ας μη μιλήσουμε καθόλου για την επικείμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή για τις μελλοντικές εξελίξεις στην ανατολική Ευρώπη. Οι τριγμοί που ακούγονται στα θεμέλια του ευρωπαϊκού πολιτικού συστήματος, καθώς στις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χώρες το κύρος των κατεστημένων κομμάτων καταπίπτει, ενώ νέα ανέρχονται, **η διαγραφόμενη για το άμεσο μέλλον οικονομική στασιμότητα και η συνεπόμενη στενότητα των πόρων οι οικολογικές και πληθυσμιακές αναταραχές:** όλα αυτά, μαζί και με άλλα, θα ρίξουν το κάθε έθνος πίσω στις δικές του δυνάμεις, **καθώς είναι ευκολότερο να συμμετέχουν όλοι στην κοινή ευημερία παρά ο ένας να βαστάζει τα βάρη του άλλου.** Στην περίπτωση αυτή, στους κόλπους της «Ευρώπης» **μάλλον θα είχαμε έναν συνασπισμό των ισχυρών με σκοπό ν' απαλλαγούν από τους αδύνατους ή ανίκανους** παρά την αδελφική διανομή προς ανακούφιση **όσων ολιγόρησαν ή υστέρησαν.**

Ωστε η «ευρωπαϊκή ένταξη» **διόλου δεν θα λύσει τα μεγάλα προβλήματα της ελληνικής εθνικής πολιτικής**κατά τον ευθύγραμμο τρόπο που φαντάζονται πολλοί Έλληνες «ευρωπαϊστές», ποζάροντας από τώρα ως ξεσκολισμένοι και υπερώριμοι «Ευρωπαίοι». **Όμως επίσης δεν θα τα έλυνε μία ελληνοκεντρική αναδίπλωση,** η οποία να μεν είναι χρήσιμη για να θυμάται κανείς που και που ότι σε τελευταία ανάλυση πρέπει να σταθεί στα δικά του τα πόδια, εφ' όσον ούτε από το πετσί του μπορεί να βγει, ωστόσο καθίσταται επιζήμια όταν ως πρόταση συνάπτεται με διάφορες ανιστόρητες ανοησίες που αντιπαραθέτουν στην «πνευματική» Ανατολή την «υλόφρονα» Δύση κτλ. Τέτοιες αντιλήψεις μπορούν να χρησιμεύσουν μονάχα ως ιδεολογικές υπεραναπληρώσεις λαών συχνά ταπεινωμένων και με ελάχιστη συνεισφορά στον σύγχρονο πολιτισμό, δεν προσφέρονται όμως ως πυξίδα μιας εθνικής πολιτικής πάνω στον σημερινό πλανήτη. Γιατί, θέτοντας στο επίκεντρο ηθικά ή μεταφυσικά μεγέθη, φενακίζουν τα πνεύματα, καθώς επικαλύπτουν κάτω από διανοουμενίστικες αοριστολογίες την καθοριστική σημασία της μεθόδου του οικονομείν για μία σύγχρονη κοινωνία και τους υπαρξιακούς κινδύνους μιας ουσιώδους ολιγορίας στο σημείο αυτό. Εδώ πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η συνήθης αντιπαράθεση των εκσυγχρονιστικών τάσεων προς την καλλιέργεια της εθνικής παράδοσης είναι απλουστευτική και παραπλανητική.

Μονάχα η ευόδωση της εκσυγχρονιστικής προσπάθειας επιτρέπει την επιτυχή άμιλλα με άλλα έθνη και έτσι χαρίζει την αυτοπεποίθηση εκείνη, η οποία επιτρέπει την απροβλημάτιστη αναστροφή με την εθνική παράδοση και καθιστά ψυχολογικά περιττό τον πιθηκισμό. **Αντίθετα, η ανικανότητα ενός έθνους να συναγωνισθεί τα άλλα σε ό,τι σήμερα — καλώς η κακώς — θεωρείται κεντρικό πεδίο της κοινωνικής δραστηριότητας** θέτει σε κίνηση έναν διπλό υπεραναπληρωτικό μηχανισμό: **τον πιθηκισμό ως προσπάθεια να υποκαταστήσεις με επιφάσεις ό,τι δεν κατέχεις ως ουσία και την παραδοσιολατρία ως αντιστάθμισμα του πιθηκισμού.** Απ' αυτή την άποψη, **ο πτωχοπροδρομικός ελληνοκεντρισμός και ο κοσμοπολίτικος πιθηκισμός** αποτελούν μεγέθη συμμετρικά και συναφή, όσο κι αν φαινομενικά εκπροσωπούν δύο κόσμους εχθρικούς μεταξύ τους. **Μονάχα ο εκσυγχρονισμός στη βάση μιας μακρόπνοης εθνικής πολιτικής και εθνικής ανανέωσης** θα δημιουργήσει συνθήκες ψυχικής υγείας, έτσι ώστε και η αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού **(στη μορφή της τεχνικής-οικονομικής ορθολογικότητας)** να καταφάσκεται και **η στενότητα της παράδοσης** να γίνεται αισθητή, και **οι επικίνδυνες αντινομίες** του σύγχρονου κόσμου να διαπιστώνονται ψυχραίμα και **η εθνική παράδοση** να βιώνεται δίχως συμπλέγματα κατωτερότητας ή ανωτερότητας.

Και η τελευταία τάση, για την οποία θα μιλήσουμε ακροθιγώς σε σχέση με την ελληνική εθνική πολιτική, δεν διαθέτει κάποιον αξιόλογο και μαζικό πολιτικό φορέα, αλλά είναι μάλλον διάχυτη, όπως και η προηγούμενη. **Απλώνεται σε διάφορους βαθμούς ασάφειας κυρίως μέσα στον χώρο της ευρύτερης αριστεράς,** μολονότι κάποτε συνοδοιπορεί με την πολιτική της ευρωπαϊκής ένταξης, αν και εφ' όσον απ' αυτήν αναμένεται η άμβλυνση των εθνικισμών και η προαγωγή της ειρήνης ή της συναδέλφωσης μεταξύ των λαών μέσω της

απάλειψης των συνόρων, της καθολικής εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κτλ. κτλ. **Τέτοιοι, κατά βάθος απολιτικοί, ευσεβείς πόθοι αποτελούν κατ' ουσία την αριστερή εκδοχή ή παραλλαγή του μαζικοδημοκρατικού ευδαιμονισμού, ο οποίος ονειρεύεται μία κατάσταση, όπου συλλογικές προσπάθειες και συλλογικές θυσίες θα είναι περιττές, και την απροθυμία του γι' αυτές την ντύνει με ψευδοηθικές δεοντολογίες.** Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού κινήματος, οι παρεμφερείς αντιλήψεις εκπληρώνουν μία πρόσθετη ψυχολογική λειτουργία.

Πολλοί, των οποίων οι ελπίδες, οι διαγνώσεις και οι προγνώσεις διαψεύθηκαν παταγωδώς και οι οποίοι τώρα δεν έχουν αρκετή αξιοπρέπεια για να σωπάσουν και να αναρωτηθούν μήπως είναι ανίκανοι να καταλάβουν τι γίνεται στον κόσμο, παρά αντίθετα συνεχίζουν απτόητοι τη φιλόδοξη πολιτική ή συγγραφική τους σταδιοδρομία επικαλούμενοι την ακατάλυτη πίστη τους στο «μέλλον του άνθρωπου» και στην «πρόοδο» — πολλοί τέτοιοι, λοιπόν, ζητούν σήμερα υποκατάστατα των παλαιών ορθόδοξων σοσιαλιστικών ουτοπιών **σε θολούς ειρηνισμούς και σε οικουμενιστικές ηθικολογίες.** Νομίζουν ότι με τον τονισμό του μεγάλου κοινού ανθρωπιστικού παρονομαστή και με την υπόμνηση του πάντα αδιάπτωτου ανθρωπιστικού τους φρονήματος θα ρίξουν μία γέφυρα ανάμεσα στις χθεσινές και στις σημερινές τους τοποθετήσεις, **σβήνοντας έτσι από τη μνήμη των άλλων τις πολιτικές τους γκάφες και διασκεδάζοντας τις εύλογες αμφιβολίες, ως προς τις πνευματικές τους ικανότητες σ' ό,τι αφορά στη σύλληψη πολιτικών καταστάσεων.** Ο κόπος τους φαίνεται ωστόσο να πηγαίνει χαμένος. Γιατί και τα καινούργια τους θεολογούμενα απέχουν, το ίδιο όπως και τα παλιά, παρασάγγες από τις κινητήριες δυνάμεις της σύγχρονης πλανητικής ιστορίας και από τον χαρακτήρα της πολιτικής. Είναι πολιτικά νήπιος όποιος αναφέρεται στις δήθεν γενικές σύγχρονες τάσεις για υπέρβαση του εθνικού κράτους και για τη βαθμιαία πτώση των συνόρων, αποσιωπώντας ότι είναι δύο πολύ διαφορετικά πράγματα να περνούν τα σύνορα σου στρατιές τουριστών και να τα περνούν τα στρατεύματα ενός γειτονικού κράτους. Και εξ ίσου πολιτικά νήπιοι είναι όσοι φαντάζονται ότι τα «ανθρώπινα δικαιώματα» μπορούν ν' αποτελέσουν αμετακίνητο κριτήριο για την άσκηση εθνικής πολιτικής, παραγνωρίζοντας τη συγκεκριμένη επήρεια και χρήση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κάθε πολιτική συγκυρία.

Ας επαναλάβουμε, κλείνοντας, ότι σκοπός των σύντομων αυτών παρατηρήσεων δεν ήταν, ούτε μπορούσε να είναι, η διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων πάνω στα συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική εξωτερική πολιτική. **Θελήσαμε να τονίσουμε την απλή και στοιχειώδη αλήθεια, ότι μία τελεσφόρα και μακρόπνοη εθνική πολιτική μπορεί ν' απορρεύσει μονάχα από μian ακμαία εθνική οντότητα ως *conditio sine qua non*.** Το τι θα κάμει στα επί μέρους όποιος διαθέτει την απαραίτητη τούτη προϋπόθεση εξαρτάται από τον εκάστοτε διεθνή συσχετισμό δυνάμεων, από τις εκάστοτε ανάγκες και επιδιώξεις του. **Για να περπατήσει κανείς πρέπει πρώτα-πρώτα να έχει πόδια,** το που, πώς και πότε θα πάει, δεν το ξέρει πάντοτε εκ των προτέρων και δεν το καθορίζει πάντοτε ο ίδιος. **Συχνότατα η σημερινή ελληνική εθνική πολιτική θυμίζει κάποιον ο οποίος δεν ανησυχεί γιατί δεν έχει πόδια, πιστεύοντας ότι στην κρίσιμη στιγμή θα του φυτρώσουν φτερά.** Η στάση αυτή δεν προμηνύει τίποτε καλό. Πράγματι, μία νηφάλια εκτίμηση μάλλον θα κατέληγε στο πόρισμα ότι είναι άκρως αμφίβολο αν η Ελλάδα θα μπει στον επίπονο και τραχύ δρόμο της εσωτερικής ανόρθωσης, πού μόνος θα της έδινε τις προϋποθέσεις για την άσκηση εθνικής πολιτικής ικανής ν' αντεπεξέλθει στις εξαιρετικά δυσχερείς συνθήκες της σημερινής πλανητικής συγκυρίας. **Μάλλον θα συνεχίσει να αιωρείται αμήχανα μεταξύ ευρωπαϊκών ελπίδων και υπεραναπληρωτικού νευρωτικού εθνικισμού, ανήκοντας στην Ευρώπη με τον πιθηκισμό της και στα Βαλκάνια με ό,τι γνησιότερο έχει: τη μιζέρια και τον επαρχιωτισμό της.**

Αυτό επιβάλλεται να πει όποιος επιχειρεί σήμερα μία διάγνωση πέρα από επιθυμίες και φόβους, συμπάθειες και αντιπάθειες. **Ούτε αγνώω ούτε λησμονώ τις άκρως τιμητικές ατομικές εξαιρέσεις έναντι των κανόνων που διέπουν τη λειτουργία της σημερινής ελληνικής κοινωνίας.** Όμως οι εξαιρέσεις δεν μπορούν ν' αποτελέσουν το αντικείμενο μιας σύντομης κοινωνιολογικής και πολιτικής ανάλυσης, **όταν οι κανόνες είναι τόσο εξόφθαλμοι και τόσο επαχθείς.** Πολλοί ίσως βρουν υπερβολικά καυστικές διάφορες εκφράσεις απ' όσες χρησιμοποιήθηκαν στην παραπάνω περιγραφή. Θα είναι ασφαλώς εκείνοι που ακόμα δεν κατάλαβαν ότι στην Ελλάδα **δεν υπάρχουν πια περιθώρια** για μισόλογα και διακριτικούς υπαινιγμούς.

Πηγή: <http://sxoliopoliti.blogspot.gr/2012/08/1992.html>

<http://bluebig.wordpress.com/2013/05/18/%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CE%BB%CE%B7%CF%82-%CE%B7-%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%AE-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4/>

*Ο **Παναγιώτης Κονδύλης** (1943-1998) συμπεριλαμβάνεται πιθανότατα στους σημαντικότερους Έλληνες διανοητές του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα. Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του **“Πλανητική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο”** και αναδημοσιεύθηκε τον Απρίλιο από την **LiFO** με ευρεία διαδικτυακή διάδοση και αναπαραγωγή.